

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Συζητών πρό τινων ημερών μέ τινας φίλους περί ζητημάτων τής συγχρόνου φιλοσοφίας έξηρον τήν έπίδρασιν τής Ιστορίας τής φιλοσοφίας έπί τής συστηματικής. Ίσχυρίζόμενος δέ, ότι ο άξιος εκπρόσωπος τής συστηματικής φιλοσοφίας δύναται νά διδάσκη και τήν Ιστορίαν αύτής και άντιστρόφως ο Ιστορικός τήν συστηματικήν, προσέθετον, ότι έν Εύρώπη δέν υπάρχουν συνήθως Ξδραι χωριστά, άλλ' ο αύτός διδάσκει άμφοτέρα, και συστηματικήν και Ιστορίαν αύτής, και ότι είναι άδύνατον νά παραδεχθώ, ότι ο μέν κ. Λογοθέτης δέν θά ήδύνατο νά διδάσκη λίαν ευδοκίμως και συστηματικήν φιλοσοφίαν, ο δέ κ. Θεοδωρακόπουλος Ιστορίαν αύτής.

Μετά τήν συζήτησιν ταύτην έπήλθεν εις τόν νούν μου νά διευκρινήσω τό ζήτημα τοϋτο άκριβέστερον.

Ή φιλοσοφία κατά τήν κρατούσαν κατά τούς νεωτέρους χρόνους άντίληψιν αποτελείται άπό τούς άκολουθους κυρίους κλάδους: Ήντολογία, Μεταφυσικήν, Γνωσιολογίαν, Ήθικήν, Αισθητικήν. Πρός τούτοις διακρίνονται κλάδοι τής έφηρμοσμένης φιλοσοφίας, π. χ. Φιλοσοφία τής Φύσεως, Φιλοσοφία τοϋ Δικαίου, Φιλοσοφία τής Ιστορίας, Φιλοσοφία τής Θρησκείας κλπ.

Κύριος όρος τής κατανοήσεως παντός ζητήματος φιλοσοφικού, μάλιστα δέ ευρύτερον παντός κλάδου τής φιλοσοφίας, είναι ή Ιστορική αύτου έξέτασις. Δέν είναι δυνατόν νά άποφύγη αύτην ο άσχολούμενος μέ οίονδήποτε αύτής κλάδον. Το παρόν έν πάση πνευματική έπιστήμη, μάλιστα δέ έν τή φιλοσοφία, ήτις είναι κατ' έξοχήν πνευματική έπιστήμη, κατανοείται διά τής γνώσεως τοϋ παρελθόντος, είναι τρόπον τινά ή συνισταμένη νά περιορίζη τήν έρευναν αύτου εις τινα κλάδον ή εις τινα περιόδον τής φιλοσοφίας—τοϋτο συμβαίνει και εις πᾶσαν άλλην έπιστήμην. Ή άλλ' ή έρευνα αύτου συντελείται άπό περιωπής και άποβαίνει άρτία, άν οϋτος κατέχη κατά τά κύρια και οϋσιώδη τό όλον, και άν παρακολουθῆ τά έρευνήματα άλλων έρευνώντων άλλους κλάδους ή άλλας περιόδους.

Δέν είναι δυνατόν π. χ. νά διδάσκηται έπιτυχώς ή άτομική θεωρία τοϋ Δημοκρίτου, εάν ο διδάσκων δέν γινώσκη κατά τά κύρια τήν νεωτέραν περί άτόμου θεωρίαν και δέν έχη έπίγνωσιν τοϋ όλου τής φιλοσοφίας, έν τῷ όποίῳ κατέχει ώρισμένην θέσιν ή άτομική θεωρία έν γένει. Ήσασύτως δέν είναι δυνατόν νά θεωρηται τις άξιος διδάσκαλος τής νεωτέρας άτομικής θεωρίας άνευ γνώσεως τής τοϋ Δημοκρίτου και τής φιλοσοφίας έν γένει.

Ήσασύτως ο συστηματικός φιλόσοφος ο διδάσκων περί τής νεωτέρας διδασκαλίας περί ζωτικής άρχής (Νεοϋιταλισμός) όφείλει νά γινώσκη τήν Ιστορίαν αύτής, μάλιστα δέ τήν διδασκαλίαν τοϋ Άριστοτέλους περί ζωτικής άρχής. Καί άντιστρόφως ο Ιστορικός ο διδάσκων περί τής φιλοσοφίας π. χ. τοϋ Άριστοτέλους όφείλει νά γινώσκη τήν νεωτέραν περί ζωτικής άρχής διδασκαλίαν και νά δύναται νά συγκρίνη αύτην προς έκείνην.

Είναι δυνατόν νά άφορμᾶται τις εις τήν φιλοσοφίαν εκ τινος κλάδου αύτής, ως

π. χ. ὁ Th. Lipps, ὁ J. Volkelt ἐκ τῆς αἰσθητικῆς, ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ὡς π. χ. ὁ W. Dilthey, ἢ ἐκ τῆς φιλοσοφίας ἐν ἐν γένει, ὡς π. χ. ὁ W. Windelband, ὅστις ἐνόησε αὐτὴν ὡς ἐπιστήμην ἀξιολογικὴν, ἢ ἐκ τινος ἐμπειρικῆς ἐπιστήμης, ὡς π. χ. ὁ W. Wundt, ὁ H. Driesch, ὁ Carl Jaspers. Πάντων τούτων καὶ ἄλλων τὰ συγγράμματα μαρτυροῦν περὶ τῆς βαθείας ἐπιδράσεως, ἣν ἀσκεῖ ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις τῶν ἐπὶ μέρους ζητημάτων. Τινὲς δὲ τούτων καὶ συνέγραψαν ἀξιολογώτατα ἱστορικὰ συγγράμματα. Τὸ σπουδαιότερον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Windelband π. χ. πιθανῶς εἶναι τὸ: «Lehrbuch der Geschichte der Philosophie», τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ νῦν τὴν 15ην ἔκδοσιν, μετ' αὐτὸ δὲ τὰ ἀκόλουθα: «Geschichte der neuen Philosophie» καὶ «Geschichte der Naturwissenschaft». Τοῦ Paul Natorp, τοῦ ἐτέρου δηλαδὴ τῶν ἰδρυτῶν τῆς νεοκαντιανικῆς Μαρβουργίου σχολῆς, ἐν τῶν κυρίων ἔργων εἶναι «Platons Ideenlehre». Ὁ Hans Driesch συνέγραψε πλὴν ἄλλων πολλῶν καὶ «Geschichte des Vitalismus», ἐν ἧ μακρὸς λόγος γίνεται περὶ τῆς ἀριστοτελείου διδασκαλίας περὶ ζωτικῆς ἀρχῆς. Ὁ M. Heidegger συνέγραψε «Platons Lehre von der Wahrheit», ὁ δὲ ἕτερος τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς καλουμένης φιλοσοφίας τῆς ὑπάρξεως, ὁ ἐκ τῆς ψυχιατρικῆς εἰς τὴν φιλοσοφίαν προελθὼν Carl Jaspers, ρητῶς ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ Μεταφυσικὸς σήμερον ὀφείλει νὰ εἶναι ἱστορικὸς τῆς μεταφυσικῆς. Συνέγραψε δὲ οὗτος πλὴν πολλῶν ἄλλων τὰ ἀκόλουθα συγγράμματα: «Ursprung und Sinn der Geschichte» καὶ «Die Grossen Philosophen». Παρ' ἡμῖν ὁ Θεόφιλος Βορέας μᾶλλον ἱστορικῶς ἐξετάζει τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα, ἢ δὲ «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν» κατ' οὐσίαν εἶναι συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς ἱστορίας ἐκάστου φιλοσοφικοῦ ζητήματος. Κατὰ ταῦτα νομίζομεν, ὅτι ὀρθῶς ἀλλαχοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν γίνεται διάκρισις πανεπιστημιακῶν ἔδρῶν εἰς ἔδρας συστηματικῆς φιλοσοφίας καὶ εἰς ἔδρας ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Εὐκταῖον δὲ εἶναι ἡ διάκρισις αὕτη νὰ καταργηθῇ παρ' ἡμῖν.